

دانشکده طب سنتی

دانشگاه علوم پزشکی و خدمات بهداشتی درمانی شهید بهشتی

رساله

جهت دریافت درجه دکترای تخصصی PhD طب سنتی

عنوان

تبیین اسباب و علائم بیماری‌های معده بر اساس مبانی طب سنتی ایران

اساتید راهنما

دکتر محمود مصدق

دکتر محمدباقر مینایی

استاد مشاور

دکتر علیرضا نیکبخت نصرآبادی

نگارش

دکتر میثم شیرزاد

چکیده فارسی

معهده در زمره مهمترین اعضای بدن است که از آن به عنوان حوض بدن که نقش مرکزی در سلامت و بیماری بدن به عهده دارد، یاد می‌شود. سلامت معده منجر به سلامت کل بدن و بیماری آن باعث بیماری دیگر اعضا خواهد شد.

در نگارش فصل امراض معده در سیر تطور بیماری‌های معده دگرگونی‌هایی در مهمترین کتب طبّی از قرن ۲ تا ۱۴ ه.ق وجود داشته است. در پژوهش حاضر با هدف یکسان سازی رویکرد به بیمار و اخذ شرح حال واحد، اهم این منابع از جمله قانون بوعلی، کامل الصناعه علی بن عباس مجوسی اهوازی، تقاسیم العلل رازی، فی المعده و اسبابها و مداواتها این جزار قیروانی و طب اکبری ارزانی مورد بررسی قرار گرفت. کلیه علامات و اسباب از منابع اصلی که در سیر کار انتخاب شده‌اند، استخراج و اسباب آنها و بیماری مربوطه در جدول جای داده شدند. منابع دیگر چه به صورت الکترونیک و چه به صورت غیر الکترونیک با علامات موجود مقایسه، موارد تکراری حذف و بقیه به جداول اضافه شدند.

اطلاعات به دست آمده در سی و شش دسته گروه‌بندی شدند. این گروهها بر اساس عضو بارزکننده علامت، ماهیت علامت، سبب‌شناسی بروز علامت یا نحوه تشخیص آن انتخاب شدند. در هر جدول علامت مربوطه، سبب آن، بیماری مربوطه، توضیحات ضروری و منبع اخذ شده ذکر گردید. هر علامت از نظر لغت شناسی و تعریف بالینی توصیف گردید و اشتراکات لفظی میان علامات تبیین شد. در برخی موارد تعدد واژگان برای علامات واحد بحث و تبیین گردید.

بر اساس این پژوهش مشخص شد، تعداد بسیاری از علائم که به صورت پراکنده در میان متون طبّی جای گرفته‌اند، می‌توانند نقش کلیدی در تشخیص ایفا کنند. لذا این علائم مشخص و به افزودن آنها به لیست شرح حال‌های بالینی توصیه شد.

داده‌های بدست آمده در این پژوهش می‌تواند بستر مناسبی برای پژوهش‌های بعدی در حیطه‌های توصیفی، مورد-شاهدی و کارآزمایی بالینی باشد. برای تبیین بهتر مدخلیت این پژوهش در مطالعات بعدی، برخی علامات به عنوان نمونه در قالب الگوریتم تشخیصی ارائه شد.

واژگان کلیدی: بیماری‌های معده، علامت، سبب، تشخیص، طب سنتی ایران

Abstract

Stomach is one the most important organs in human body according to Iranian Traditional Medicine (ITM). Because of the coordinating nature of stomach in the body, healthy stomach leads to health in the main body organs.

There are differences in explaining gastric diseases among ITM manuscripts. This fact is due to the difference in centuries and capability of compilers. Therefore, library researches on gastric diseases require an arrangement in symptoms, signs and their etiologies.

This study is a type of qualitative study designed to make an arrangement in clinical manifestations of gastric diseases according to ITM.

To perform this study, the main electronic and non-electronic ITM manuscripts were accumulated. The chapters of gastric diseases in all the main books were evaluated in terms of clinical manifestations of gastric diseases. Moreover, any sign and symptom plus the related etiology were extracted from the manuscripts and sorted in tables.

The extracted manifestations were categorized in 36 tables. Each table contains manifestation related to a unique category.

Finally, each table was analyzed to find a unique way to make diagnostic algorithms and to prepare for history-taking sheets.

Keywords: Iranian Traditional Medicine (ITM), Stomach, Clinical Manifestations, Diagnosis